

“L'Ebre no s'ha incorporat a l'imaginari català fins abans-d'ahir”

L'escriptor i editor Emili Rosales, nascut a Sant Carles de la Ràpita el 1968, és un dels autors emblemàtics de l'última fornada literària de les Terres de l'Ebre. A 'La ciutat invisible' (premi Sant Jordi 2004) ja pronosticava un canvi de rumb d'alguns partits que llavors s'oposaven al Pla Hidrològic i els seus transvasaments.

JORDI PUJOL

Esteu empipats, els ebrencs?

—Ara hi ha una gran decepció, perquè l'oposició al Pla Hidrològic va mobilitzar molta gent, però també va ser molt mediatitzada. Va generar una il·lusió que no es basava en res. Era una il·lusió perquè no es fes una cosa, però no per fer alguna cosa. Potser hi va haver algú que, amb una ingenuïtat digna d'elogi, va pensar que l'Ebre era portada d'*El Periódico* o d'*El País* perquè érem molt guapos o perquè, de cop i volta, Europa considerava que el delta de l'Ebre era el centre del món. Era simplement que

aquesta lluita legítima coincidia amb una conjuntura política que pretenia, a nivell espanyol, desgastar el govern d'Aznar, però especialment pretenia minar políticament i sociològicament Jordi Pujol. El problema de les Terres de l'Ebre continua, però ja no coincideix amb cap conjuntura política general que posi aquest tema en primer pla, sinó tot al contrari: les forces polítiques que havien donat suport a aquell moviment ara són al govern i no estan interessades a debatre aquest tema. I ara que semblava que havíem decapitat aquell monstre, torna. Per tant, sí: si els

catalans estan empipats, els ebrencs estan doblement empipats.

—L'oposició al transvasament volia sobretot tombar Jordi Pujol?

—Jordi Pujol ja ha reconegut diverses vegades que ho va plantejar malament. Però Pujol és l'únic polític, en tres-cents o quatre-cents anys, que s'ha ocupat de les Terres de l'Ebre. És cert que va governar durant un quart de segle i algú altre, si hagués governat durant tant temps, potser també ho hauria fet. Potser sí. Però el fet és que els governs de Jordi Pujol van posar les Terres de l'Ebre al mateix nivell sociocultural de la resta de Catalunya. Això és una novetat en tres-cents anys. Per això és curiós que hagués de sortir per la porta del darrere a causa d'un projecte com el Pla Hidrològic. Però és cert que això li va suposar un gran desgast i la victòria del que seria el tripartit, si s'analitzés amb detall, va ser en part per aquell projecte.

—Dèieu que Jordi Pujol era l'únic polític que havia fet alguna cosa per les Terres de l'Ebre en tres-cents anys, però aquell moviment anti-transvasament se sentia traït, precisament, per Jordi Pujol.

—Sí, perquè la revolta va ser encapçalada i en part dirigida per desgastar el govern d'aquell moment. La sensació de greuge cap a Barcelona ni començava llavors ni ha desaparegut ni desapareixerà, perquè aquest és un clàssic de la dinàmica centre-perifèria. Hi ha una cosa que ho il·lustra molt bé. Els paisatges no els defensen les lleis ni l'economia, els defensen la cultura, però amb una lentitud de segles. Si tu crees una cultura que converteix un paisatge en un centre d'interès nacional, en un bé cultural, és molt difícil que ningú s'atreveixi a destrossar aquest paisatge. En canvi, si no s'ha generat una cultura que doni valor afegit al paisatge, aquest paisatge no és res: és un fet material utilitari.

La cultura de les Terres de l'Ebre, durant els cent cinquanta anys que ha durat la Renaixença catalana —per dir-ho ràpid—, s'ha convertit en fet cultural molt tardanament. Quan arriba Sebastià Juan Arbó, feia un segle que l'Empordà i el Pirineu fabricaven la mitologia catalana. I les Terres de l'Ebre no l'han fabricada fins abans d'ahir. Per tant, el paisatge de l'Ebre no ha format part de l'imaginari català fins molt recentment. Això explica moltes coses. El primer menyspreu que pots fer a algú és no tenir-lo en consideració. El fet que la majoria de catalans no veiessin l'Ebre com un paisatge seu ja és un greuge. I això ha passat fins fa quatre dies. Quan jo vaig venir a estudiar a Barcelona, fa vint anys, de tots els meus companys de classe només dos havien estat al delta de l'Ebre. Si ara agafés el mateix univers de cinquanta persones, quaranta-vuit haurien estat al Delta. Hi ha hagut un canvi sociocultural molt fort, però ha arribat molt tard.

—El canvi sociocultural el va impulsar Jordi Pujol?

—Opinions a banda, durant vint anys, les majories més grans les va obtenir Jordi Pujol. I què ha passat després d'aquests anys de confusió posteriors al Pla Hidrològic? Que Ferran Bel (CiU) torna a ser alcalde de Tortosa fregant la majoria absoluta. Nosaltres podem tenir una opinió o una altra, però la gent reconeixia Pujol com el polític que situa les Terres de l'Ebre al nivell de la resta de Catalunya i, passats cinc anys de la confusió provocada pel PHN, un candidat del partit de Pujol recupera l'alcaldia de Tortosa. I el mateix passa a Amposta.

—L'actual situació de Barcelona és prou urgent per a justificar un transvasament puntual?

—Sempre discutim sobre un terreny relliscós. Ho haurien de dir els tècnics. La meua opinió no val res. Jo lleigeixo que la situació és d'emergència i que hi ha una àrea amb cinc milions de persones que necessita aigua. Davant d'una situació d'emergència, s'han de buscar solucions d'emergència, però no podem continuar sempre parlant d'emergència. S'ha de pensar com se soluciona això per a d'aquí cinc, deu o quinze anys. El que temem des de

les Terres de l'Ebre és que la solució transitòria es converteixi en la solució a llarg termini. Per tant, és lògic que hi hagi mobilització.

—Les Terres de l'Ebre com a conjunt és un concepte més evident precisament des de la mobilització anti-transvasament. Des de dins, també us ha cohesionat més l'oposició al Pla Hidrològic?

—Crec que ha contribuït a fer que la gent s'adonés que pertanyia al mateix territori, que almenys una part dels problemes que tenia eren comuns. Però aquesta comunitat es basa en una història que va encara més enllà, perquè comprèn les terres del bisbat de Tortosa. Ara probablement això s'està fent més difús, però històricament un de la Ràpita, d'Amposta o de Tortosa se sentia més a prop d'un de Morella, Vinaròs o Benicarló que d'algú de Cambrils, i ja no dic de Figueres. Això és un substrat que és allà, que segons les èpoques queda més o menys en primer pla. El problema hidrològic ha reforçat aquests lligams i ha fet que la gent de les Terres de l'Ebre se senti més lligada, fins i tot els qui vivim a fora. Sí, ha estat un factor de cohesió. Però, malauradament, no hi havia un projecte i totes aquestes energies no s'han pogut fer servir per a res. Ara sóc molt taxatiu, i potser caldria matisar, però sembla que tota aquella energia no s'ha pogut fet servir per construir res, com a energia positiva. I això és greu: ens dona a entendre que el problema estructural és més greu del que ens imaginàvem.

—Com s'hauria de treballar en positiu?

—Hi va haver un moment estrany en això del Pla Hidrològic, que va ser una certa desvinculació catalana. Això és un error èpic. La capital de les Terres de l'Ebre és Barcelona. Qui es confongui i pensi que ha d'anar a buscar coses a Saragossa o a Madrid o a València no aconseguirà res. Han d'anar a reclamar i a vendre a Barcelona. La seva capital, la seva plataforma, la seva energia és Barcelona. Es primordial que tothom ho vegi així.

—Hi ha qui destaca que els ebrencs viuen la catalanitat d'una altra manera. Quina és la raó?

—És molt català pensar que ets català però no com els altres catalans. No hi ha cosa més catalana! Josep Pla sempre en parlava, del localisme extrem, del localisme paralizador. Sí que hi ha un fet territorial, de distància, que és evident. El meu rebesavi anava en vaixell a Barcelona. Millor que per carretera. Com si fóssim una illa. I hi ha el fet que, durant un segle, les Terres de l'Ebre no han seguit el ritme econòmic de la resta de Catalunya. Ara ja no és així. I hi ha un substrat cultural: el fet que parlem un català occidental molt marcat. Per a mi, com a escriptor, això és un avantatge enorme.

—Dèieu abans que les relacions dels ebrencs amb els veïns del Maestrat i dels Ports són molt bones. També després del Pla Hidrològic i l'amenaça de transvasament?

—Hi va haver uns moments de força tensió, però s'han superat. Queda un important substrat anímic, familiar, de costums i de parla. Però les estructures polítiques de les comunitats autònomes actuals estan fent que es vagi desdibuixant. Jo ho percebo com a natural: anar a comprar a Vinaròs i que la gent de Sant Mateu anés a estudiar a Tortosa. Potser passa menys, però queda la sensació de formar part d'una família. Els creuaments són tan nombrosos entre la gent d'una banda i de l'altra que les relacions són gairebé de familiaritat. Per cert, que el meu poble, Sant Carles, és de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer, no de la conca de l'Ebre.

—En canvi, Morella és de la conca de l'Ebre, no de la del Xúquer...

—Tot és relatiu. Al tema de l'aigua s'hi ha d'aplicar molta racionalitat, tenir en compte les compensacions, etcètera. El que més sobta és que aquell Pla Hidrològic de fa cinc anys necessitava tràmits parlamentaris inacabables i compensacions per al Delta —que mai s'han vist!—, però ara, en un matí, s'asseuen dos mandataris i decideixen que porten aigua a Barcelona. Si volem, ens creiem que serà transitori perquè hi ha emergència —que sí que n'hi ha—, però com a mínim haurà d'implicar tantes mesures compensatòries com l'antic transvasament.

Alex Milian